

Att blåsa upp bubblor

”Är det krediterna som driver tillväxten?”. En relevant fråga som jag kunde ha förväntat mig inom det tillväxtkritiska nätverket Steg3, men denna gång uttalades den bokstavligt talat innanför etablissemangets väggar.

Jag hade ett simpelt ärende till banken och skulle hämta ut en sådan där liten dosa för att hantera mitt bankgiro. Och det var väl mest av normal artighet som bankmannen frågade vad jag ägnade mig åt. När jag nämnde böckerna ”Tillväxt till döds” och ”Att svära i kyrkan” fick vårt samtal plötsligt en glöd och han ställde frågan: ”Är det krediterna som driver tillväxten?”.

Istället för att diskutera mitt egentliga ärende om avgifterna på mitt konto hamnade vi i ett resonemang om vad som ligger bakom en växande BNP. Min bild är att det finns tre tydliga och starka krafter. För det första har befolkningen ökat och oavsett om man räknar i miljarder eller procent har den globala befolkningsökningen aldrig varit så snabb som under 1900-talet. För det andra tillgången på billig fossil energi som en grundbult för det industrialiserade samhället. Till dessa två var vi eniga om att lägga krediterna. De håller konsumtionen under armarna och eldar på tillväxten.

Och inte nog med att krediterna stödjer en ökande BNP – det finns en kraft som går åt andra hållet, där den ekonomiska tillväxten i sig stimulerar en ökande utlåning. Med förväntningar om fortsatt tillväxt är det klokt och rationellt att skuldsätta sig. När lånen i framtiden ska betalas kommer ju tillväxten ha gjort oss alla rikare.

Fenomenet med ömsesidigt förstärkande (positiv återkoppling) är välbekant inom både teknik och naturvetenskap och är ofta en varningssignal att något är på tok. För ingenjören indikerar det en felkonstruktion och i IPCC:s rapport kan det handla om smältande polarisar som förstärker uppvärmningen vilket orsakar mer ismältning, som ger ett ännu varmare klimat, som smälter mer isar och som i sin tur ökar temperaturen ...

Även inom den ekonomiska sfären finns exempel på positiv återkoppling. Det är den beprövade metoden att blåsa upp finansbubblor, praktiserad otaliga gånger genom historien. Den mest spektakulära är nog tulpanlöskarna i Holland på 1630-talet.

Innan jag reste mig från besöksstolen gav mannen på andra sidan bordet mig en bild ur verkligheten. Han berättade om ett tillfälle år 2006 då det gick ett sus genom lokalerna. Hela banken stannade upp. En kund hade kommit in och ville låna 1,5 miljoner. Visserligen hade han en årsinkomst på 800 000 kronor, men på den tiden var det ändå exceptionellt. Idag, åtta år senare, är detta vardagsmat och alla på banken har beviljat betydligt större lån.

Frågan om vi har – inte bara en svenska bolånebubbla – utan också en global BNP-bubbla blev hängande i luften. Kanske får vi svaret en dag. För holländarna var i alla all festen över den 3 februari år 1637.